

**Upplýsinga- og samskiptatækni
á sviði sérkennslu.
Framtíðarsýn um stefnu, starf og rannsóknir & þróun**

Í september 2002 stóðu portúgalska menntamálaráðuneytið og Evrópumíðstöðin fyrir þróun í sérkennslu fyrir alþjóðlegri ráðstefnu um upplýsinga- og samskiptatækni á sviði sérkennslu.

Í kjölfar ráðstefnunnar var haldinn eins dags vinnufundur þar sem allir viðstaddir sérfræðingar á sviði upplýsingatækni við sérkennslu, og sérstakir gestir á sviði upplýsingatækni kynntu stöðu mála í sínum löndum og á þeim sviðum sem tengdust einum hinna þriggja meginþátta: Stefnu, starfi og rannsóknum & þróun. Síðan fóru fram ítarlegar umræður um þessa þætti og þær skiluðu sér í fjölda tillagna á hverju sviði fyrir sig.

Hér eru tillögur þessara sérfræðinga kynntar með hliðsjón af nokkrum helstu málefnum á sviði upplýsingatækni í námi sem nú eru til umfjöllunar í Evrópu.

Hver er framtíðarstefnan varðandi upplýsingatækni á sviði sérkennslu?

Samdóma álit hópsins var að hugtakið „stefna“ vísaði til tiltekinna yfirlýsinga um reglur, fyrirætlanir, aðferðir, markmið og tímaáætlanir varðandi upplýsingatækni á sviði sérkennslu, á landsvísu, svæðisbundið og jafnvel á Evrópuvísu. Samkomulag var um þá framtíðarsýn varðandi upplýsingatækni við sérkennslu að **stefnumál eigi að vera þverfagleg og sú skýra skoðun ríkjandi** að koma eigi til móts við þarfir hvers einstaklings, stuðla að skóla fyrir alla (eins og lýst er í Lúxemborgar-stofnskránni, 1996) og stuðla að námi án aðgreiningar í öllum menntageirum.

Stefna varðandi upplýsingatækni á sviði sérkennslu **verður að vera stigskipt**: fyrsta skrefið er skammtímaáætlunin sem er viðurkennd (sérstök) tiltekin framkvæmdaáætlun/aðferð/stefna varðandi upplýsingatækni á sviði sérkennslu; annað skrefið er að upplýsingatækni á sviði sérkennslu verði hluti af almennum áætlunun; og að lokum sú langtímaáætlun að ekki þurfi að minnast á upplýsingatækni á sviði sérkennslu, slíkt sé sjálfsagður hlutur í stefnumótun upplýsingatækninnar.

Hvarvetna **verður stefnumótun að fela í sér langtímasýn** sem og þann sveigjanleika að hún **endurspegli staðbundnar þarfir** og helstu framkvæmdir í öllum menntageirum. Stefnumótun þarf að ryðja úr vegi öllu sem kemur í veg fyrir framþróun og stuðla einnig að því að skapa skilyrði fyrir frumkvæði.

Til að þessi framtíðarsýn verði að veruleika var bent á að fram þurfi að fara ítarlegt og gagnrýnið starf þar sem **lagðar eru fram spurningar** um notkun upplýsingatækni á sviði sérkennslu og þær hugleiddar, einkum spurningar á borð við: Hvar erum við á vegi stödd? Hve langt höfum við náð? Hvert viljum við stefna? Hvað eru aðrir að gera? Hvað nýtist okkur? Hvað þurfum við að gera til að ná takmarki okkar?

Slíkt starf þarf að fara fram undir stjórn ráðgjafarhóps (starfræktur svæðisbundið, á landsvísu og/eða á Evrópuvísu), sem viðurkenndur er af ráðuneytum og fulltrúar allra hagsmunahópa eiga sæti í.

Hlutverk slíks hóps væri að **veita ráðgjöf varðandi orðalag og útfærslu á þverfaglegri stefnumótun** og hann **bæri einnig ábyrgð á hvernig auka mætti umræður og samskipti** milli hinna ýmsu geira upplýsingatækninnar. En mikilvægasta hlutverk hans væri þó að veita ráð varðandi **ákvarðanir og útfærslu á tímaáætlunum varðandi framkvæmdir**.

Sérfræðingarnir staðfestu á fundi sínum að í fyrstu væri nauðsynlegt að **auka skilning** innan allra geira á því að þörf sé fyrir sérstaka stefnu og ábyrgðarhópa, sem og að auka skilning stefnumótandi aðila á landsvísu og á Evrópuvísu á þeim brýnu verkefnum sem fyrir hendi eru á sviði upplýsingatækni í sérkennslu.

Hvert er framtíðarstarfið varðandi upplýsingatækni á sviði sérkennslu?

Varðandi nauðsynlega starfsþróun á sviði upplýsingatækni við sérkennslu er afar mikilvægt að móta svæðisbundin, innlend og alþjóðleg **tengslanet til að auðvelda samskipti** milli stuðningsmiðstöðva og einstaklinga og miðla góðum starfsháttum. Þessu til stuðnings færi fram **ítarleg rannsókn og lýsing á þeim þáttum sem stuðla að góðum starfsháttum**. Slík rannsókn mundi hafa í för með sér mótun leiðbeininga um stuðningsaðferðir sem og samræmdari leiðbeiningar um tæknileg úrræði, gerð „sýndar“-stuðningsmiðstöðva í tengslum við „venjulegar“ stuðningsmiðstöðvar og fleiri möguleika á samskiptum milli allra sérfræðinga á þessu sviði, bæði á netinu og augliti til auglitis.

Færð voru rök fyrir því að mikilvægt væri að **allir skólar hefðu möguleika á að vera þátttakendur í tengslanetum** og verkefnum samstarfsaðila. **Auka þarf sérfræðilega þjálfun í upplýsingatækni á sviði sérkennslu** á kennslufræðilegum grunni. Slíkt ætti að tengjast **meiri stuðningi við mótun skólastarfs** og breyta framkvæmdum. Þróun á skólastarfi og þjónustu ætti að stýrast af ákveðnum leiðbeiningum um notkun upplýsingatækni sem aðferðar til að stuðla að námi án aðgreiningar og því að auðveldara verði að nýta almenna námsskrá.

Slík framtíðarsýn getur aðeins orðið að veruleika ef **byggðar eru upp „sýndar“-stuðningsmiðstöðvar í tengslum við „venjulegar“ stuðningsmiðstöðvar**. Betur þarf að samræma, skipuleggja og auðvelda aðgengi að miklum og fjölbreyttum upplýsingum á þessu sviði. **Upplýsingatækni og bekkjarstjórnun þarf að vera liður í kennaranáminu**, sem og notkun upplýsingatækni í námsskrá á ýmsum námsstigum.

Þróun og breytingar í skólastarfi krefjast **sérhæfðari og hnitmiðaðri stuðnings** ásamt tillögum og eftirliti hvað varðar notkun upplýsingatækni við sérkennslu og **veita þarf hópstarfi kennara og annarra sérfræðinga stuðning og fyrirgreiðslu**. Síðast en ekki síst er mikilvægt að allur tölvu- og

hugbúnaður sem notaður er við sérkennslu fylgi **reglunni um hönnun fyrir alla**.

Sérfræðingar innan skólanna, nemendur og fjölskyldur þeirra, starfsfólk í þjónustu- og stuðningsmiðstöðvum, stefnumótandi aðilar á öllum stigum, opinberar stofnanir og frjáls félagasamtök sem og fyrirtæki og fræðimenn eru meðal þeirra aðila sem taka þurfa þátt í að gera þessa framtíðarsýn að veruleika. **Allir hugsanlegir aðilar að upplýsingasamfélaginu þurfa að koma með tillögur um starfsþróun** á sviði upplýsingatækni við sérkennslu. Þessir aðilar þurfa að sjá til þess **að gerðar verði leiðbeiningar** varðandi hlutfall nemenda sem þarfnast tölvu þar sem upplýsingatæknin auðveldar nemendum með sérþarfir verulega aðgengi að námsskrá.

Þessir aðilar þurfa allir að taka virkan þátt í því að **efla hópstarf meðal kennara og annarra sérfræðinga** í þeim tilgangi að finna viðeigandi tækni til að koma til móts við einstaklingsbundnar sérþarfir í námi. Með þessu móti hefðu kennarar aðgang að hugbúnaði sem væri „auðveldur“ í notkun og hannaður með alla í huga, sem og búnaði sem byði upp á gagnvirk samskipti. En innan kennarastéttarinnar þarf þó að ríkja almennari viðurkenning á því að kennarar séu persónulega ábyrgir varðandi eigin kunnáttu og þróun á sviði upplýsingatækninnar.

<p>Hver er framtíð rannsókna og þróunar á sviði upplýsingatækni við sérkennslu?</p>
--

Rannsóknir og þróun á sviði upplýsingatækni við sérkennslu ættu í framtíðinni að beinast að námi og hvernig bæta megi gæði. **Hönnun og þróun tækni við nám án aðgreiningar** mun gera þátttöku ólíkra notendahópa auðveldari hvað varðar yfirgripsmiklar þarfir, hlutverk notenda, menningu og tungumál. Við tækniþróun á sviði náms án aðgreiningar **ættu þó uppeldisfræðingar að vera virkir þátttakendur** í því að móta rannsóknir og þróun og auðvela ætti samskipti milli allra sem hlut eiga að máli.

Þróun þarf að fara fram á tæknisviðinu, en einnig hvað varðar upplýsingamiðlun og **virkan þekkingargrunn**. Allar nýjungar – bæði tæknilegar og kennslufræðilegar – ættu að **byggjast á niðurstöðum rannsókna**; þörf er á bæði grunnrannsóknum og rannsóknum á starfsháttum, þ.e hagnýtum og raunhæfum aðferðum og **móta þarf almennt fyrirkomulag, leiðbeiningar, mat, viðmiðanir, staðla og rannsóknarstefnu**.

Jafnvægi þarf að ríkja milli markaðsafla og reglugerða og því er þörf fyrir þverfaglega umræðu um stuðningsaðferðir og nauðsynlegt að fyrir hendi sé vettvangur þar sem fræðimenn eiga samskipti og samstarf (t.d. ráðstefnur og tæknisýningar).

Í fyrsta lagi þurfa **allir aðilar**, hvaða hlutverki eða starfi sem þeir gegna, að taka þátt í **að móta þekkingargrunn sem er mun umfangsmeiri og nýtilegri**. Þeir þurfa einnig að taka þátt í þróa **almennt viðurkenndar leiðbeiningar varðandi nám án aðgreiningar** – annaðhvort beint eða óbeint með því að leggja til efni og/eða sérfræðinga.

Niðurstöður

Allir aðilar upplýsingasamfélagsins áttu fulltrúa á sérfræðingafundinum í Lissabon. Allir eiga þeir sér sameiginlega framtíðarsýn: að vinna að raunverulegu upplýsingasamfélagi án aðgreiningar sem byggist á því að allir séu þátttakendur, einnig nemendur með sérþarfir. Umræður þeirra og umfjöllun veita skýrar vísbendingar um framtíð upplýsingatækninnar á sviði sérkennslu. Í Salamanca-yfirlýsingunni (1994) segir að allir uppeldisfræðingar ættu að tryggja að fjallað sé um menntun nemenda með sérþarfir hvarvetna þar sem umræða um menntamál fer fram. Skilaboð sérfræðinganna sem hittust á fundinum í Lissabon voru skýr: sérkennsla verður að vera hluti af umræðu um upplýsingatækni þar sem stefna, starf, rannsóknir og þróun koma við sögu.

Nánari upplýsingar

Nánari upplýsingar um ráðstefnuna í Lissabon og þá sérfræðinga á sviði upplýsingatækni við sérkennslu sem sóttu hana er að finna á slóðinni:
www.european-agency.org/ict_sen_db/index.html

Nánari upplýsingar um upplýsingatækniverkefnið (þar á meðal afrit af skýrslunni á 13 tungumálum) og um starfsemi Evrópumíðstöðvarinnar almennt eru veittar hjá:

The European Agency for Development in Special Needs Education
Secretariat
Teglgaardsparken 100 · DK 5500 Middelfart · Denmark
Sími: +45 64 41 00 20 · Fax: +45 64 41 23 03
Netfang: adm@european-agency.org ·

Brussels Office
Avenue Palmerston 3 · B-1000 Brussels · Belgium
Sími: +32 2.280 33 59 · Fax: +32 2 280 17 88
Netfang: brussels.office@european-agency.org

Veffang: www.european-agency.org